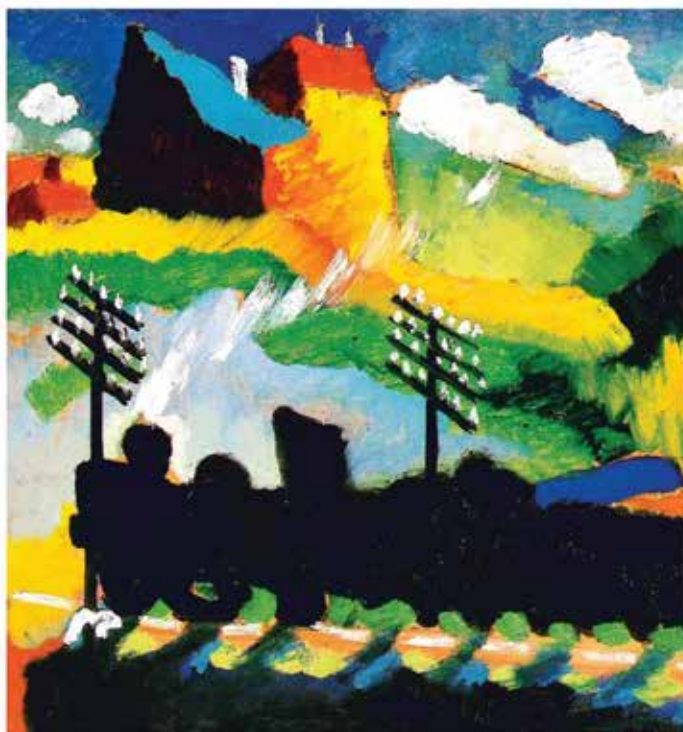

JORGE SEMPRUN

BÜYÜK
YOLCULUK

ROMAN

Çeviri: NEDİM GÜRSEL

2.
BASKI

JORGE SEMPRUN

BÜYÜK
YOLCULUK

Le grand voyage, Jorge Semprun
© 1963, Editions Gallimard, Paris
© 1985, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım (*Ölüme Yolculuk* adıyla): Milliyet Yayınları, 1977
Can Yayınları'nda 1. basım: 1985
2. basım: Mart 2018, İstanbul
Bu kitabın 2. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Editör: Burçak Başpınar

Düzeltili: Ebru Aydın
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak baskı: Azra Matbaası
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2
Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2
Topkapı-Zeytinburnu
Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-0245-7

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com/9789750702457
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

JORGE SEMPRUN
BÜYÜK
YOLCULUK

ROMAN

Fransızca aslından çeviren

Nedim Gürsel

Jorge Semprun'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yazmak ya da Yaşamak, 1998

Hoşça Kal Güzel Aydınlık, 2000

Beyaz Dağ, 2004

Bir Ölü Lazım, 2006

Ramon Mercader'in İkinci Ölümü, 2006

JORGE SEMPRUN, 1923'te İspanya'da doğdu. 1937'de ailesiyle birlikte Fransa'ya iltica etti. Burada hukuk eğitimi gördü. Fransa Komünist Partisi üyesi oldu. Direniş hareketine katıldı. 1943'te Nazilerce tutuklanarak Buchenwald Toplama Kampı'na gönderildi, oradan dönüşünde İspanyol Komünist Partisi'nin faaliyetlerine katıldı, görüş ayrılıkları nedeniyle bu partiden 1964'te ihraç edildi. Bir süre sonra *Büyük Yolculuk* (1967) yayımlandı. Bu romanında, toplama kamplarının dünyasını, geriye dönüşlerle, işkence hakkında meta-psikolojik düşünce düzeyine erişen bir üslupla anlattı. UNESCO'da çevirmenlik yaptı, Alain Resnais, Costa-Gavras, Yves Boisset gibi yönetmenlere senaryolar, diyaloglar yazdı. 1988'de İspanyol hükümetince kültür bakanı olarak atandı. Fransız Akademisi üyesi olan Semprun'un başlıca yapıtları arasında *Yazmak ya da Yaşamak*, *Beyaz Dağ*, *Hoşça Kal Güzel Aydınlik* sayılabilir. Ramón Mercader'in *İkinci Ölümü* ise 1969'da Fransa'nın önemli ödülllerinden Prix Femina'yı almıştır.

NEDİM GÜRSEL, 1951'de Gaziantep'te doğdu. Galatasaray Lisesi'nin ardından Paris Sorbonne Üniversitesi Modern Fransız Edebiyatı bölümünü bitirdi ve aynı üniversitede doktorasını yaptı. Birçok farklı edebî türde eserlere imza atan Gürsel'in kitapları başta Fransa olmak üzere 25 ülkede yayımlandı. Türk Dil Kurumu Ödülü (1976), Fransız PEN Kulüp Öykü Ödülü (1986), Haldun Taner Öykü Ödülü (1987), Radio France Internationale Öykü Ödülü (1992), Türkiye Yayıncılar

Birliđi İfade Özgürlüđü Ödülü (2009), Balkanika Vakfı Uluslararası Roman Ödülü (2012), Fransa Akdeniz Roman Ödülü (2012) gibi birçok ödülün sahibi oldu. Gürsel, halen CNRS'de (Fransa Bilimsel Araştırmalar Ulusal Merkezi) araştırma başkanı olarak görev yapmakta ve Paris INALCO'da (Dođu Dilleri Yüksek Okulu) Türk edebiyatı dersleri vermektedir.

JAIME'ye
on altı yaşında olduğu için

I

Vagonda üst üste yığılmış gövdeler, sağ dizimde dayanılmaz bir acı var. Gündüzler, geceler. Geceleri, gündüzleri saymaya zorluyorum kendimi. Böylece belki her şey biraz daha açıklık kazanır. Dört gün, beş gece. Ya yanlış saydım ya da gündüzler gece oldu. Geceler hep fazla çıkıyor; satılık gecelerim var. Bir sabah, hiç kuşkusuz bir sabah başladı bu yolculuk. Bütün gün sürdü. Sonra bütün gece. Vagonun alacakaranlığında başparmağımı kaldırıyorum. Etti bir gece. Sonra ertesi gün. Henüz Fransa'daydık, tren şöyle bir kımıldadı. Nöbetçilerin çizme şakırtılarının dışında başka sesler, kimi zaman da demiryolu işçilerinin bağırışmalarını duyuyorduk. Umut-suzluk içinde geçti, unut o günü. Bir başka gece. Alacakaranlıkta ikinci parmağımı kaldırıyorum. Üçüncü gün. Bir başka gece daha. Sol elimin üç parmağı havada duruyor. Demek dört gün üç gece. Dördüncü geceye, beşinci güne doğru ilerliyoruz. Beşinci geceye, altıncı güne doğru. Ama ilerleyen biz miyiz? Üst üste yığılmışız, kımıldayamıyoruz bile. İlerleyen biz değiliz, gece. Dördüncü gece gelecekteki devinimsiz gövdelerimize doğru ilerliyor. Kahkahayla gülmeye başlıyorum; gerçekten de Bulgarların Gecesi olacak.

“Yorma kendini,” diyor delikanlı.

Çiğliklar ve darbeler altında Compiègne'den trene binerken o itiş kakışta yanımdaydı. Bütün yaşamı boyunca bu işi yapmış gibi bir hali var. Kendinden başka yüz on dokuz kişinin daha bulunduğu kapısı sürgülenmiş bir yük vagonunda yaşamı boyunca yolculuk etmiş sanki. "Pence-re!" dedi kısaca. Üç adımda üç dirsek darbesiyle dikenli telle örülmüş deliklerden birine dek yol açtı.

"Önemli olan soluk almak, anlıyor musun, soluk alabilmek."

"Gülüyorsun da ne oluyor," diye söyleniyor delikanlı, "boşuna yorgunluk."

"Önümüzdeki geceyi düşünüyordum," diye karşılık veriyorum.

"Ne budalalık! Geçmiş geceleri düşünsene."

"Başkalarına akıl vermede üstüne yok galiba."

"Hassiktir ordan," diyor bana.

Dört gün üç gecedir kiremitler gibi böyle iç içeyiz. Dirseğim midesinde, dirseği kaburgalarımda. İki ayağını birden vagonun döşemesi üstüne iyice koyabilmesi için benim tek ayak üstünde durmam gerekiyor. Baldır kaslarımı biraz gevşetmek için ben aynı şeyi yapınca bu kez o tek ayak üstünde dinleniyor. Böylece birkaç santim yer kazanıp sırayla dinleniyoruz.

Çevremizde, biri yıkılınca şaşkınlıktan itişip kakışan, güçlkle soluk alıp veren bir yığın insan. Vagonun önünde yaptıkları sayımda yüz yirmi kişi olduğumuzu görünce sırtımdan soğuk bir ter boşanmıştı. Korktuğum kadar varmış.

Gözlerimi kapayıp açıyorum. Düş değil, gerçek. "Bak, görüyor musun?" diye soruyorum bizim delikanlıya.

"Ne var," diyor, "kırlık bir yer işte!"

Gerçekten de öyle, bildiğimiz kırlar. Tren bir tepede yavaşça ilerliyor. Kar yağmış. Yüksek çam ağaçları, kül rengi gökyüzünde sakın dumanlar var.

Bir süre bakıyor.

“Moselle Vadisi bu.”

“Nereden bildin?” diye soruyorum.

Düşünceli düşünceli süzüyor beni, sonra omuz silkiyor.

“Başka nerden geçecektik ki!”

Delikanlı haklı. Bilmem hangi cehenneme gitmek için başka nereden geçecektik. Gözlerimi kapıyorum. İçimde yavaştan bir ezgi: Moselle Vadisi. Ben alacakaranlıkta yitip gitmişken yavaşça kararan bu kış ikindisinde ansızın yeniden düzene giriyor evren. Haritada, atlaslarda Moselle Vadisi diye bir şey olmalı. IV. Henri Lisesi’nde coğrafya öğretmeniyle dalga geçerdik, herhalde ondan Moselle adı aklımda kalmamıştır. O yıllarda bir kez olsun coğrafya dersine çalışmadım çünkü. Bouchez bana çok kızardı. Felsefe sınıfı birincisi coğrafyaya ilgi duymasın, olacak şey mi? Felsefeyle coğrafya arasında hiçbir ilişki yoktu elbet, ama yine de Bouchez bana çok kızardı. Şu Orta Avrupa’daki tren yolları hikâyesi yüzünden aramız iyice açılmıştı. Ödev kâğıdına uydurma adlar yazmıştım. Tren adları bile vardı. Anımsıyorum. “Armonika Zug” adını koymuştum birine. Ödevime, “Başarılı ama yalnızca kişisel anılara dayanılarak hazırlanmış,” diye yazmıştı. Sınıfta ödevleri dağıtırken herkesin içinde Orta Avrupa’ya hiç gitmediğimi söyleyivermiştim ben de. Orta Avrupa üstüne en küçük bir bilgim yoktu. Barnabooth’un yolculuk günlüğünden yararlanmıştım o kadar. Yoksa A.O. Barnabooth’u tanımıyor musunuz Bay Bouchez? Doğrusunu söylemek gerekirse, A.O. Barnabooth’u tanıyıp tanımadığımı hâlâ bilmiyorum. Birden öfkelenmiş, beni disiplin kuruluna vermeye kalkmıştı.

İşte Moselle Vadisi. İçime yavaştan dolan karanlığın tadını çıkarmak için gözlerimi kapıyorum, dışarıda, kar altındaki Moselle Vadisi’nin gerçekliğinin tadını çıkarı-

yorum. Kış göğünde devinimsiz duran dumanların, şirin köylerin, yüksek çamların, bu kül rengi manzaranın göz kamaştırıcı gerçekliğinin tadını. Mümkün olduğu kadar uzun süre gözlerimi kapalı tutmaya zorluyorum kendimi. Tren tekdüze dingil sesleri çıkararak yavaşça gidiyor. Birden düdük çalıyor sonra. Bu düdük sesi, yüreğim gibi kış manzarasını da delip geçmiştir. Manzarayı ansızın yakalayabilmek için birden gözlerimi açıyorum. Orada işte! Yapacak hiçbir işi olmadığından karşıda öylece duruyor. Burada, geleceğin cesetleriyle dolu bu vagona ayakta dururken ölüversem, o yine yerinde kalacak. Ölü bakımının karşısında, Brueghel'in bir kış tablosu gibi cömert, Moselle Vadisi bütün güzelliğiyle yerinde duracak. Hepimiz ölebiliriz, ben, Semur-en-Auxois'lı delikanlı, az önce uluyan yaşlı adam –yanındakiler tepeledi herhalde, artık sesi çıkmıyor– hepimiz ölebiliriz. Ama biz ölsek bile kış manzarası ölü bakışlarımızın karşısında, olduğu yerde kalacak yine. Gözlerimi kapayıp açıyorum. Yaşamım, Moselle Vadisi'ni örten perdeyi önümden kaldıran, gözkapaklarımdaki bu çırpınıştan ibaret. Yaşam beni bırakıp gitti, artık bu kış vadisinin üstünde süzülüyor. Kışın ayazında bunca yumuşak, bunca ılık duran Moselle Vadisi'nden başka bir şey değil yaşam.

“Ne rolü oynuyorsun?” diye soruyor Semurlu delikanlı. Dikkatle bana bakıyor, anlamaya çalışıyor.

“İyi hissetmiyor musun kendini?”

“Yok canım,” diyorum, “neden iyi olmayacakmışım?”

“Kız gibi göz kırpyorsun,” diyor kendinden emin, “rol yapmayı bırak!”

İstedığı kadar konuşsun, dikkatimi dağıtmak istemiyorum. Tren toprakla doldurulmuş tepenin yamacını dönüyor. Birden önümde açılıveriyor vadi. Kendimi bu yatıştırıcı mutluluktan kurtarmalıyım. Moselle, tepeleri, kar altında kalmış bağları ve bağ köyleriyle gözlerimden

içeri giriyor. Burnundan çıkarmak diye bir deyim vardır Fransızcada, pek hoşuma gider. Canınızı sıkan şeyleri, size göz açtırmayan insanları iğretileme yoluyla burnunuzdan çıkarıp atarsınız böylece. Her şey benim dışımda yeniden var oluyor; içimden attığım, aşınmış, metaforlaşmış bir yığın nesne. Burun deliklerim beni ölçü tanımaz bir gururdan kurtarıp kendini egemen sanan bir bilincin simgesine dönüştürüyor. Ya o kadın, o dost, o ezgi? Bitti, bütün bunlardan söz etmek boş, hepsi burun deliklerimden dışarı! Ama Moselle Vadisi başka. O gözlerimden içime doluyor şimdi, bakışımı kaplıyor. Bir sünger gibi yavaşça akan sularla örtüyor ruhumu. Gözlerimden girip bütün varlığımı sularla kaplayan Moselle' den başka bir şey değilim ben. Bu yabancı mutluluktan kendimi uzaklaştırmamalıyım.

“Bu yörede iyi şarap yapılır,” diyor Semurlu delikanlı.

Konuşalım istiyor. Belki şu anda Moselle Vadisi'nde boğulduğumu anlamadı, ama sessizliğimin altında karanlık bir şeyler olduğunu seziyor. Ciddi olalım istiyor delikanlı. Öyle ya, Almanya'da bir toplama kampına götürülüyoruz, şaka değil! Moselle Vadisi'nin karşısında budalaca göz kırpmak için ortada hiçbir neden yok. Onun yaşadığı yerler de bağlık bahçelik. Bu yüzden ince karın altında yatan asma dallarına tutunmaya çalışıyor. Bağ yakından tanıdığı, ciddi bir şey.

“Şimdi bir beyaz şarap olsa!” diyor. “Ama yine de bizim *chablis*'nin¹ üstüne yoktur.”

Belli, öç alıyor. Moselle Vadisi kollarıyla sımsıkı sarmış bizi. Bu vadi bir sürgün kapısı, dönüşü olmayan bir yol. Olsun! Yine de *chablis*'nin yanında buranın beyaz şarabı hiç kalır. Bir bakıma kendini avutuyor böylece.

1. Fransa'da aynı adı taşıyan bölgenin çok beğenilen şarabı. (Ç.N.)

*Jorge Semprun, Avrupa'da
aydın sorumluluğu ve
toplum yaşamına entelektüel
müdahale denince akla gelen
romancılardan biri.*

İspanyol asıllı Fransız yazar Jorge Semprun, Franco döneminin en azgın günlerinde, görevli olarak gizlice gittiği Madrid'de saklandığı bir evde, ilk romanı *Büyük Yolculuk*'u yazdığı otuz sekiz yaşındaydı. Fransa'da sürgündeki İspanyol Komünist Partisi'nin merkez yönetim kurulu üyesiydi. Kendisini dünyanın en büyük romancılarından biri yapacak olan *Büyük Yolculuk*'u, ancak partisinden atıldıktan sonra, 1963 yılında yayımlattı. Kitap bütün dünyada büyük olay oldu. Bir anda on iki dile birden çevrildi.

Semprun, bu romanında yirmili yaşlarının öyküsünü büyük bir ustalıkla anlatır. Daha çocuk yaşta katıldığı Fransız direniş hareketinde silah ve patlayıcı madde uzmanı olarak çalışırken Gestapo tarafından tutuklanıp ünlü Buchenwald Nazi Toplama Kampı'na sürülmüştü. Orada görüp yaşadıkları, yıllar sonra *Büyük Yolculuk*'un konusunu oluşturacaktı.

Kapak resmi: VASİLİ KANDİNSKI

ISBN 978-975-07-0245-7

9 789750 702457